

Konferencja oceniona została przez uczestników pozytywnie; większość wyraziła chęć uczestnictwa w kolejnej edycji planowanej na 2012 r., a dotyczącej dziejów pieniądza i bankowości na Pomorzu, zgłaszając nawet tematy swoich wystąpień.

Agnieszka Murawska

Historia monetarna obszaru bałtyckiego w średniowieczu — konferencja w Tallinnie

Estońskie Muzeum Historyczne, Instytut Historii w Tallinnie i Archiwum Miejskie urządziły wspólnie w dniach 9-10 grudnia 2010 r. konferencję numizmatyczną, gromadzącą w tym mieście badaczy z krajów nadbałtyckich. Poza Estonią reprezentowane były: Dania, Finlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska i Szwecja. Organizatorami byli: Ivar Leimus, szeroko znany i aktywny numizmatyk z Muzeum Historycznego, oraz Mauri Kiudsoo, badacz z młodszego pokolenia, również bardzo czynny w ciągu ostatniej dekady. Konferencja została zaplanowana jako kameralna i utrzymała taki charakter, zebrawszy około 30 uczestników, zarówno numizmatyków akademickich, jak i amatorskich. Siedemnaście półgodzinnych referatów zostało przedstawionych w pełnej dyscyplinie czasowej i bez zmian w stosunku do rozesłanego wcześniej programu. Słuchacze otrzymali zawczasu plik abstraktów wszystkich wystąpień.

Z racji miejsca obrad nie tylko gospodarze, ale i część gości poczuwała się do obowiązku zawężenia tematyki wystąpień do monet estońskich i inflanckich, choć organizatorzy nie wyrażali takich oczekiwań. W rezultacie z pierwszej sesji dowiedzieliśmy się o znaleziskach średniowiecznych monet inflanckich w Finlandii i dawnej fiń-

skiej Karelii (Tuukka Talvio), rewelskich i derpskich na Litwie (Eduardas Remecas) oraz szwedzkich Inflanctów i Estonii w Szwecji (Kenneth Jonsson). Rezultaty okazały się jednak interesujące; w szczególności napływ monet do Szwecji i Finlandii pełnił rolę kompensacyjną w stosunku do miejscowego mennictwa, gdy ze względów finansowych władcy podejmowali bicie monety miedzianej zamiast srebrnej, bądź nie zaopatrywali Finlandii w dostateczną ilość monety.

Kolejna grupa referatów poświęcona była studiom nad mennictwem estońskim i inflanckim. Gunnar Haljak przedstawił rezultaty badań nad typologią i datowaniem monet inflanckich z lat 1363-1420, pokazując odzwierciedlenie kolejnych zmian stopy w znakach umieszczanych na monetach. Ivar Leimus pokazał rolę pożyczek zaciąganych przez Rewel u krzyżackiego mistrza krajowego jako stymulatora mennictwa rewelskiego. Hannu Sarkkinen zaś przedstawił przypadki stosowania na monetach biskupów derpskich tytułu *electus*, niekiedy anachronicznego, co objaśniał sytuacją polityczną, zwłaszcza walką o władzę — również nad mennictwem — między biskupem a miastem Dorpatem.

Trzecia sesja była mniej zwarta tematycznie i po bardzo ciekawym wystąpieniu Nanuschki Myrberg, która rozpatrywała XIII-wieczne monety gotlandzkie jako instrument szerzenia ideologii krucjatowej (dotyczącej w tamtym kręgu głównie krucjat inflanckich), Peter Ilisch przedstawił rozprzestrzenianie się monety nadreńskiej i westfalskiej na wschód w ciągu XII i XIII w. Cecilia von Heijne szeroko omawiała sytuację polityczną wokół Liwonii w XIV w. (zwłaszcza rywalizację szwedzko-nowogrodzką) jako czynnik kształtujący przepływ monety. Wreszcie Gitter Tarnow Ingwardson postawiła retoryczne pytanie,

czy Bornholm był częścią Danii, skoro jego obieg monetarny różnił się zasadniczo od obserwowanego w Jutlandii i na wyspach cieśninnych.

Następny dzień rozpoczął się od sesji poświęconej Polsce (Stanisław Suchodolski, „Główne zagadnienia mennictwa polskiego w XI i XII wieku”), Prusom (Borys Paszkiewicz, „Dlaczego półskojec nie był połową skojca?”) i Litwie (Vytautas Aleksiejūnas, „Słupy dynastii Giedyminowiczów — historyczny symbol na monetach litewskich XV-XVI w.”; Dalia Grimalauskaite, Iwan Sinczuk, „Księgi rachunkowe wielkiego księcia litewskiego Aleksandra jako źródło do historii systemu monetarnego na przełomie XV/XVI w.”). Ostatnia wreszcie sesja przyniosła zarys historii mennictwa ryskiego (w nieobecności Tatjany Bergi referat wygłosił współautor, Viktors Dāboliņš). Interesujący przyczynek do XIX-wiecznego ruchu numizmatycznego na wschodnim wybrzeżu Bałtyku przedstawił Jørgen Steen Jensen („Listy inflanckich numizmatyków do Jacoba Reichla”). Mauri Kiudsoo omówił zmienne modele tezauryzacji w Estonii w średniowieczu i okresie wczesnonowożytnym.

Zarówno w trakcie konferencji jak i po jej zamknięciu uczestników spotkały dodatkowe atrakcje, poczynając od prezentacji nowego, monumentalnego katalogu średniowiecznych i wczesnonowożytnych monet liwońskich Gunnara Haljaka przez przyjęcie w salach starego rewelskiego ratusza i zwiedzanie remontowanego Wielkiego Domu Gildii (odpowiednika Dworu Artusa) po małą, ale bardzo efektowną wystawę „Dawne skarby Estonii” wraz z demonstracją świeżo odkrytego, dużego skarbu z XI w., w sali Instytutu Historycznego.

Konferencja była sposobnością do zaprezentowania niezwyklej aktywno-

ści estońskich numizmatyków. Niewielki i niezbyt ludny kraj wydaje w ostatnich latach liczbę publikacji numizmatycznych porównywalną z Polską, co widać w sklepie Muzeum Historycznego, oferującym zarówno katalogi kolekcjonerskie jak liczne opracowania naukowe. Piękny Tallinn w grudniowej, śnieżnej burzy pozostawił na uczestnikach niezatarte wrażenie.

BRP.

Wystawa „Od Kalisii do Kalisza. Skarby doliny Proсны”

Dolina Proсны, w której leży Kalisz, słynęła już przed II wojną światową z odnajdowanych tam skarbów — na jesieni 1926 r. (lub wiosną 1927) znaleziono w Zagorzynie (d. Zagórzynie) słynny skarb rzymskich monet. Elementy tego depozytu, jak też i innych, pokazała w dniach 30 kwietnia — 30 maja 2010 r. w sali ekspozycyjnej Gabinetu Numizmatycznego Zamku Królewskiego w Warszawie wystawa „Od Kalisii do Kalisza. Skarby doliny Proсны”.

Wystawa — sponsorowana przez miasto Kalisz — ukazywała historię numizmatyczną grodu nad Prosną, uważanego za najstarsze miasto na ziemiach Polski. Źródło tej opinii to słynna mapa Ptolemeusza powstała przed 168 r. Na jej podstawie historię Kalisza, licząc od starożytnej Kalisii, wyliczono na ok. 1850 lat.

Niekwestionowany początek tej swojej podróży przez historię wyznacza okres przedrzymski, reprezentowany przez liczne znaleziska monet, ilustrujące — wedle kuratorów wystawy — „rolę Celtów w kształtowaniu sytuacji kulturowej na tych terenach w okresie lateńskim i na początku okresu wpływów rzymskich...”. Wiązało się to z istnieniem mennicy celtyckiej na tych ziemiach. Wśród monet pochodzących